UOT: 631.434
https://doi.org/10.59849/2409-4838.2025.1.141

BƏRDƏ RAYONUNDA TƏSƏRRÜFAT BÖLGÜSÜNÜN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Könül Xosrov qızı Məcnunlu Musabəyli[1,2]
[1]Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, Bakı, Azərbaycan
[2]Bakı Dövlət Universitetinin dissertantı, Bakı, Azərbaycan
kmecnunlu@mail.ru

Torpağın istehsal vasitəsi kimi özünəməxsus xüsusiyyətlərə malik olması, digər tərəfdən, kənd təsərrüfatı istehsalının sənaye istehsalından fərqli olaraq, təbii şəraitdən, o cümlədən torpağın münbitliyindən asılılığı onun müqayisəli şəkildə qiymətləndirilməsini zəruri edir. Belə ki, tədqiqat zamanı sərf olunmuş əmək və məsrəf müqabilində əkinçinin əldə etdiyi məhsul və ya gəlir torpaqların münbitliyindən asılılığı təhlil edilmişdir. Torpaq qiymətləndirmə işləri aparılarkən təbii-iqlim, torpaq amilləri ilə yanaşı, torpaqdan istifadəyə təsir göstərən iqtisadi göstəricilər nəzərə alınmışdır. Bu yanaşma, torpaq resurslarının daha effektiv idarə edilməsini təmin etməklə, əkinçilikdə məhsuldarlığı artırmağa və torpaqdan istifadənin səmərəliliyini yüksəltməyə şərait yaradır. Bununla yanaşı, əkinçinin gəlirlərini optimallaşdırmağa kömək edərək, iqtisadi göstəricilərin yaxşılaşdırılmasında mühüm rol oynayır. Bu, həm resurslardan səmərəli istifadəni, həm də dayanıqlı inkişafı təmin edir. Tədqiqatın məqsədi Mil-Qarabağ torpaq-kadastr rayonunun tərkibinə daxil olan Bərdə inzbati rayonunun təsərrüfat bölgüsünün qiymətləndirilməsi olmuşdur. Torpaq kadastr rayonlaşdırılması təhlilinin həyata keçirilməsi torpaq resurslarının daha səmərəli idarə olunması və istifadəsi üçün ərazilərin xüsusiyyətlərinə əsaslanaraq onların təsnifatını və bölgüsünü aparmaqdır. Bu yanaşma, torpaq resurslarının səmərəli istifadəsini təmin etməklə yanaşı, bölgələrin sosial-iqtisadi inkişafına və ekoloji dayanıqlığın qorunmasına xidmət edir.

Açar sözlər: *torpaq islahatı, torpaq ehtiyatları, qiymətləndirmə, torpaq kadastrı, torpaq amilləri*

GİRİŞ

Respublika ərazisinin təbii-kənd təsərrüfatı və torpaq-kadastr rayonlaşdırılması sahəsində tədqiqatlara keçən əsrin 80-ci illərində başlanmışdır. Bu sahədə ilk tədqiqat işi H.Ə.Əliyev və B.T.Nəzərovaya (1980) məxsus olmuşdur. Azərbaycan Respublikası daxilində təbii-kənd təsərrüfatı rayonlaşdırılmasının aşağıdakı taksonomik vahidlərini ayırmışlar. Təbii-kənd təsərrüfatı rayonu – dairənin bir hissəsi olub, kənd təsərrüfatı istehsalının yerləşdirilməsini təyin edən müəyyən kompleks təbii və iqtisadi şəraitlərlə səciyyələnir [1]. Mil Aran Qarabağ kadastr rayonuna daxil olan Bərdə inzibati rayonu ölkənin mərkəzi hissəsindədir: 400 25ı şimal enliyində və 470 05ı şərq uzunluğunda, Kür-Araz ovalığında, dəniz səviyyəsindən 87 metr yüksəklikdə, Qarabağ düzünün mərkəzində yerləşir. Rayon qərbdən Tərtər rayonu, şimaldan Yevlax şəhəri, şimal-şərqdən və şərqdən Ağdaş rayonu və cənub-şərqdən Zərdab rayonu ilə Kür çayı boyunca, cənubdan Ağdam və Ağcabədi rayonları ilə həmsərhəddir. Ərazinin 6856 hektarını tutan meşələrdə çinar, palıd, qarağac, qoz və başqa qiymətli ağac növləri bitir. Bərdə rayonunda kənd təsərrüfatı yaxşı inkişaf etmişdir, taxılçılıq (buğda, arpa və s.) heyvandarlıq və pambıqçılıq mühüm yer tutur. Bu yerlərin təbii şəraiti tərəvəz və bostan bitkilərindən yaxşı məhsul almağa imkan verir. Həyətyanı sahələrdə bağçılıq sürətlə inkişaf etməkdədir [2, 8].

MATERİAL VƏ METODLAR

Aparılan tədqiqatın məqsədi rasional metodlardan istifadə etməklə, Bərdə rayonunda olan təsərrüfat sahələrinin mülkiyyət növləri üzrə bölgüsünün müasir strateji yanaşmasını realizə etməkdir. Bu tədqiqatda təbii-iqlim, torpaq amilləri ilə yanaşı, torpaqdan istifadəyə təsir göstərən iqtisadi göstəricilər nəzərə alınaraq torpaqların qiymətləndirilməsinin təyin edilməsi təmin olunmuşdur. Bu təd-

qiqatda Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin və Azərbaycanın torpaq ehtiyatları məlumatlarından, o cümlədən Azərbaycanın dövlət torpaq kadastrının praktik məsələləri üzrə aparılan bir sıra tədqiqat analizlərinin nəticələrindən istifadə edilmişdir.

NƏTİCƏLƏR VƏ ONLARIN MÜZAKİRƏSİ

Bərdə rayonunda 34 təsərrüfat vardır və onlar mülkiyyət növləri üzrə aşağıdakı qrafikdə olduğu kimi paylanmışdır [7] (Şəkil 1): **1. Nizami üzrə** - sərhəd daxilində 2329.10 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 8.0 ha, şosse yolu – 3.50 ha, ictimai tikintilər – 4.50 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 894.25 ha, B.E.F. – 40.61 ha, örüş – 451.22 ha, meşə zolağı – 2.77 ha, bataqlıq, qamışlıq – 3.35 ha, məktəb – 0.50 ha, kollektor arxlar – 207.16 ha, yol – 78.90 ha, sair torpaqlar – 109.74 ha təşkil edir.

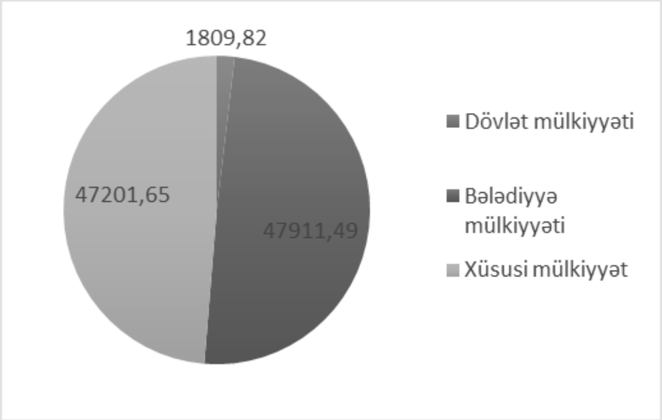

Şəkil 1. Bərdə rayonunda torpaqların mülkiyyət formaları üzrə paylanması

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1425.85 ha, əkin – 104.44 ha, çoxillik əkmələr – 10.25 ha, kənd altında – 364.91 ha, biçmələr – 10.25 ha təşkil edir.

2. Qara təpə üzrə - sərhəd daxilində 2382.89 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 26.18 ha, kollektor – 26.18 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 1689.88 ha, B.E.F. – 208.8 ha, örüş – 943.5 ha, qamışlıq – 2.73 ha, kollektor arxlar – 189.93 ha, yol – 112.73 ha, sair torpaqlar – 178.17 ha, kənd altında – 54.02 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 666.83 ha, əkin – 506.84 ha, biçmələr – 159.99 ha təşkil edir.

3. Boyəhmədli üzrə - sərhəd daxilində 2921.29 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 16.37 ha, şosse yolu – 7.14 ha, elektrik stansiyası – 1.45 ha, xəstəxana – 0.12 ha, məntəqələr – 7.66 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 1509.33 ha, B.E.F. – 94.56 ha, örüş – 568.95 ha, meşə zolağı – 14.79 ha, bataqlıq, qamışlıq – 4.62 ha, məktəb – 2.91 ha, kollektor arxlar – 277.37 ha, yol – 82.81 ha, sair torpaqlar – 144.76 ha, kənd altında – 318.56 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1395.59 ha, əkin – 1380.07 ha, çoxillik əkmələr – 15.59 ha, biçmələr – 3.93 ha təşkil edir.

4. S.S.Axundov üzrə - sərhəd daxilində 1431.78 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 15.00 ha, şosse yolu – 5.0 ha, kollektor – 10.0 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 560.28 ha, B.E.F. – 38.66 ha, örüş – 176.07 ha, meşə zolağı – 11.65 ha, bataqlıq, qamışlıq – 50.28 ha, kollektor arxlar – 91.32 ha, yol – 33.92 ha, sair torpaqlar – 158.38 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 856.50 ha, əkin – 745.85 ha, kənd altında – 110.15 ha təşkil edir.

5. M.Hüseynov üzrə - sərhəd daxilində 1609.88 ha-dır.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 681.80 ha, B.E.F. – 37.49 ha, örüş – 314.60 ha, meşə zolağı – 11.19 ha, kollektor arxlar – 129.63 ha, yol – 42.36 ha, sair torpaqlar – 146.53 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 928.08 ha, əkin – 748.53 ha, kənd altında – 179.95 ha təşkil edir.

6. A.Vəzirov üzrə - sərhəd daxilində 1101.06 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 32.60 ha, şosse yolu – 8.39 ha, meşə – 22.30 ha, su anbarı – 0.54 ha, ictimai tikintilər – 1.57 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 381.29 ha, B.E.F. – 20.70 ha, örüş – 114.46 ha, meşə zolağı – 8.03 ha, bataqlıq, qamışlıq – 1.38 ha, məktəb – 0.92 ha, kollektor arxlar – 87.2 ha, yol – 50.61 ha, sair torpaqlar – 79.22 ha, kənd altında – 13.64 ha, çoxillik əkmələr – 5.13 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 687.17 ha, əkin – 517.17 ha, kənd altında – 170.0 ha təşkil edir.

7. Qılınclı üzrə - sərhəd daxilində 2954.00 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 95.60 ha, şosse yolu – 9.80 ha, kollektor – 85.80 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 1319.87 ha, B.E.F. – 7.14 ha, örüş – 766.68 ha, məktəb – 6.96 ha, kollektor arxlar – 212.42 ha, yol – 18.34 ha, sair torpaqlar – 189.98 ha, kənd altında – 64.38 ha, kolluq – 53.37 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1539.13 ha, əkin – 1336.38 ha, dinc – 65.43 ha, kənd altında – 137.62 ha təşkil edir.

8. Alpoud üzrə - sərhəd daxilində 2419.24 ha-dır.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 702.52 ha, B.E.F. – 60.37 ha, örüş – 117.61 ha, meşə zolağı – 12.64 ha, bataqlıq, qamışlıq – 9.36 ha, məktəb – 3.14 ha, kollektor arxlar – 181.16 ha, yol – 97.11 ha, sair torpaqlar – 139.57 ha, təyyarə meydanı – 21.56 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1716.7 ha, əkin – 1279.15 ha, dinc – 5.41 ha, çoxillik əkmələr – 14.53 ha, kənd altında – 304.91 ha, biçmələr – 112.97 ha təşkil edir.

9. Həşimi üzrə - sərhəd daxilində 955.54 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 50.66 ha, şosse yolu – 2.33 ha, kollektor – 27.54 ha, çay – 20.79 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 244.21 ha, B.E.F. – 43.59 ha, örüş – 33.23 ha, meşə zolağı – 9.47 ha, bataqlıq, qamışlıq – 4.24 ha, məktəb – 1.0 ha, kollektor arxlar – 61.84 ha, yol – 28.87 ha, sair torpaqlar – 41.65 ha, kənd altında – 20.32 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 660.67 ha, əkin – 594.47 ha, kənd altında – 66.20 ha təşkil edir.

10. Ağamalıoğlu üzrə - sərhəd daxilində 2123.38 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 72.29 ha, şosse yolu – 9.81 ha, çay – 62.48 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 628.19 ha, B.E.F. – 49.21 ha, örüş – 114.46 ha, meşə zolağı – 71.75 ha, bataqlıq, qamışlıq – 5.56 ha, məktəb – 3.36 ha, kollektor arxlar – 96.64 ha, yol – 162.60 ha, sair torpaqlar – 80.99 ha, çaylar – 43.62 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1922.90 ha, əkin – 1078.05 ha, çoxillik əkmələr – 8.37 ha, kənd altında – 336.98 ha təşkil edir.

11. Kələntərli üzrə - sərhəd daxilində 2483.38 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 134.70 ha, şosse yolu – 10.12 ha, məntəqələr – 76.9 ha, meşə – 4.7 ha, çay – 19.4 ha, X.T.Y. – 9.8 ha, dəmir yolu – 13.78 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 628.25 ha, B.E.F. – 52.52 ha, örüş – 190.23 ha, meşə zolağı – 31.9 ha, bataqlıq, qamışlıq – 4.56 ha, məktəb – 4.5 ha, kollektor arxlar – 68.93 ha, yol – 37.8 ha, sair torpaqlar – 203.73 ha, çaylar – 34.08 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1720.43 ha, əkin – 1145.22 ha, çoxillik əkmələr – 1.6 ha, kənd altında – 573.61 ha təşkil edir.

12. Əzizbəyov üzrə - sərhəd daxilində 3576.70 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 52.43 ha, kollektor – 39.83 ha, X.T.Y. – 12.6 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 1413.3 ha, B.E.F. – 115.26 ha, örüş – 598.19 ha, meşə zolağı – 9.77 ha, bataqlıq, qamışlıq – 2.67 ha, məktəb – 4.9 ha, kollektor arxlar – 311.99 ha, yol – 93.04 ha, sair torpaqlar – 200.2 ha, kənd altında – yoxdur, kolluq – 47.28 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 2110.97 ha, əkin – 1760.51 ha, çoxillik əkmələr – 29.06 ha, kənd altında – 321.40 ha təşkil edir.

13. Otuzikilər üzrə - sərhəd daxilində 2642.80 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 52.60 ha, məntəqələr – 6.92 ha, meşə – 38.35 ha, aerodrom – 2.51 ha, məscid – 2.20 ha, məktəb – 2.62 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 818.17 ha, B.E.F. – 121.04 ha, örüş – 246.45 ha, bataqlıq, qamışlıq – 42.01 ha, kollektor arxlar – 160.0 ha, yol – 50.0 ha, sair torpaqlar – 197.78 ha, çoxillik əkmələr – 0.89 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1771.97 ha, əkin – 1414.4 ha, çoxillik əkmələr – 16.62 ha, kənd altında – 324.56 ha, biçmələr – 16.39 ha təşkil edir.

14. Göyçə üzrə - sərhəd daxilində 782.41 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 7.0 ha, şosse yolu – 7.0 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 178.4 ha, B.E.F. – 13.55 ha, örüş – 40.64 ha, meşə zolağı – 3.57 ha, bataqlıq, qamışlıq – 2.71 ha, kollektor arxlar – 50.73 ha, yol – 17.25 ha, sair torpaqlar – 20.83 ha, kənd altında – 16.63 ha, çoxillik əkmələr – 9.99 ha, çaylar – 2.30 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 604.01 ha, əkin – 497.64 ha, kənd altında – 106.37 ha təşkil edir.

15. Qaradəmirçi üzrə - sərhəd daxilində 2011.25 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 17.08 ha, şosse yolu – 14.21 ha, meşə – 2.87 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 495.05 ha, B.E.F. – 8.99 ha, örüş – 244.83 ha, meşə zolağı – 27.97 ha, bataqlıq, qamışlıq – 15.10 ha, məktəb – 7.16 ha, kollektor arxlar – 57.33 ha, yol – 23.31 ha, sair torpaqlar – 110.36 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1499.12 ha, əkin – 1197.75 ha, kənd altında – 301.37 ha təşkil edir.

16. H.Hacıyev üzrə - sərhəd daxilində 3964.97 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 265.36 ha, şosse yolu – 6.0 ha, kollektor – 17.80 ha, mal – qara düşərgəsi – 241.56 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 1691.63 ha, B.E.F. – 90.26 ha, örüş – 1064.77 ha, bataqlıq, qamışlıq – 13.6 ha, məktəb – 3.37 ha, kollektor arxlar – 295.96 ha, yol – 77.1 ha, sair torpaqlar – 134.64 ha, qaçqın düşərgəsi – 7.93 ha, pambıq məntəqəsi – 4.0 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 2007.98 ha, əkin – 1532.34 ha, kənd altında – 475.0 ha təşkil edir.

17. N.Nərimanov üzrə - sərhəd daxilində 2105.77 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 54.86 ha, şosse yolu – 7.73 ha, kollektor – 34.10 ha, məntəqələr – 5.76 ha, meşə – 3.86 ha, məktəb – 3.41 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 1089.05 ha, B.E.F. – 39.75 ha, örüş – 544.52 ha, bataqlıq, qamışlıq – 2.15 ha, kollektor arxlar – 177.15 ha, yol – 102.44 ha, sair torpaqlar – 45.4 ha, kənd altında – 171.64 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 961.86 ha, əkin – 957.55 ha, çoxillik əkmələr – 4.31 ha təşkil edir.

18. Qələbə üzrə - sərhəd daxilində 1130.76 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 86.49 ha, şosse yolu – 7.07 ha, kollektor – 72.30 ha, meşə – 7.12 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 219.44 ha, B.E.F. – 34.12 ha, örüş – 61.99 ha, məktəb – 1.63 ha, kollektor arxlar – 44.57 ha, yol – 5.0 ha, sair torpaqlar – 102.13 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 794.83 ha, əkin – 631.82 ha, çoxillik əkmələr – 38.83 ha, kənd altında – 124.18 ha təşkil edir.

19. Soltanbud üzrə - sərhəd daxilində 588.99 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 7.48 ha, şosse yolu – 6.96 ha, məktəb – 0.52 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 187.35 ha, B.E.F. – 20.44 ha, meşə zolağı – 51.30 ha, kollektor arxlar – 7.45 ha, yol – 13.75 ha, sair torpaqlar – 36.36 ha, kənd altında – 56.03 ha, çaylar – 1.02 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 394.16 ha, əkin – 377.64 ha, çoxillik əkmələr – 16.52 ha təşkil edir.

20. Şortəpə üzrə - sərhəd daxilində 2356.19 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 68.45 ha, məntəqələr – 8.23 ha, meşə – 34.66 ha, su anbarı – 23.23 ha, ictimai tikintilər – 0.38 ha, məktəb – 1.95 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 626.32 ha, B.E.F. – 64.86 ha, örüş – 118.19 ha, meşə zolağı – 80.36 ha, bataqlıq, qamışlıq – 29.87 ha, kollektor arxlar – 62.40 ha, yol – 121.81 ha, sair torpaqlar – 106.39 ha, kolluq – 21.84 ha, çaylar – 20.60 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1661.42 ha, əkin – 1442.92 ha, çoxillik əkmələr – 21.5 ha, kənd altında – 197.0 ha təşkil edir.

21. Azərbaycan üzrə - sərhəd daxilində 1355.16 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 10.79 ha, şosse yolu – 4.05 ha, kollektor – 6.74 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 502.02 ha, B.E.F. – 44.58 ha, örüş – 50.25 ha, meşə zolağı – 14.88 ha, məktəb – 0.81 ha, kollektor arxlar – 82.20 ha, yol – 33.22 ha, sair torpaqlar – 134.32 ha, kənd altında – 141.76 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 842.35 ha, əkin – 830.22 ha, çoxillik əkmələr – 12.13 ha təşkil edir [3-6].

22. G.Əsədov üzrə - sərhəd daxilində 1046.46 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 14.25 ha, şosse yolu – 10.0 ha, məktəb – 4.25 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 159.53 ha, B.E.F. – 26.12 ha, örüş – 37.26 ha, meşə zolağı – 5.42 ha, kollektor arxlar – 35.28 ha, yol – 20.15 ha, sair torpaqlar – 35.3 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 872.66 ha, əkin – 708.70 ha, çoxillik əkmələr – 12.71 ha, kənd altında – 149.27 ha, biçmələr – 1.98 ha təşkil edir.

23. C.Cabbarlı üzrə - sərhəd daxilində 2099.62 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 112.94 ha, meşə – 112.94 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 792.61 ha, B.E.F. – 53.23 ha, örüş – 142.95 ha, meşə zolağı – 6.02 ha, bataqlıq, qamışlıq – 22.54 ha, məktəb – 0.39 ha, kollektor arxlar – 134.54 ha, yol – 27.19 ha, sair torpaqlar – 88.4 ha, kənd altında – 317.35 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1194.45 ha, əkin – 1167.36 ha, dinc – 25.39, çoxillik əkmələr – 1.70 ha təşkil edir.

24. Xanərəb üzrə - sərhəd daxilində 2124.28 ha-dır.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 414.61 ha, B.E.F. – 81.93 ha, örüş – 86.91 ha, meşə zolağı – 6.84 ha, məktəb – 1.93 ha, kollektor arxlar – 41.39 ha, yol – 24.59 ha, sair torpaqlar – 98.96 ha, kənd altında – 72.23 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1709.67 ha, əkin – 1496.07 ha, çoxillik əkmələr – 41.25 ha, kənd altında – 172.35 ha təşkil edir.

25. Qazaxlar üzrə - sərhəd daxilində 1085.64 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 6.83 ha, kollektor – 6.83 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 423.29 ha, B.E.F. – 29.61 ha, örüş – 85.15 ha, məktəb – 3.91 ha, kollektor arxlar – 64.70 ha, yol – 23.23 ha, sair torpaqlar – 175.47 ha, kənd altında – 41.22 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 655.52 ha, əkin – 563.76 ha, çoxillik əkmələr – 18.76 ha, kənd altında – 73.0 ha təşkil edir.

26. Füzuli üzrə - sərhəd daxilində 1988.33 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 39.80 ha, şosse yolu – 6.0 ha, kollektor – 33.80 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 549.47 ha, B.E.F. – 67.07 ha, örüş – 120.6 ha, meşə zolağı – 9.53 ha, bataqlıq, qamışlıq – 1.83 ha, məktəb – 3.31 ha, kollektor arxlar – 148.98 ha, yol – 58.23 ha, sair torpaqlar – 83.82 ha, kənd altında – 60.1 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1399.26 ha, əkin – 1150.04 ha, çoxillik əkmələr – 8.72 ha, kənd altında – 240.50 ha təşkil edir.

27. H.Aslanov üzrə - sərhəd daxilində 1867.67 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 32.38 ha, şosse yolu – 1.85 ha, kollektor – 28.82 ha, ictimai tikintilər – 1.71 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 807.96 ha, B.E.F. – 57.91 ha, örüş – 263.25 ha, meşə zolağı – 3.54 ha, məktəb – 3.97 ha, , kollektor arxlar – 132.66 ha, yol – 65.94 ha, sair torpaqlar – 132.36 ha, kənd altında – 147.81 ha, kolluq – 0.49 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1027.33 ha, əkin – 912.46 ha, dinc – 24.87 ha, çoxillik əkmələr – 90.0 ha təşkil edir.

28. H.B.Zərdabi üzrə - sərhəd daxilində 1822.78 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 49.53 ha, şosse yolu – 6.4 ha, meşə – 18.0, dəmir yolu – 4.0 ha, mal – qara düşərgəsi – 21.13 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 475.92 ha, B.E.F. – 70.46 ha, örüş – 99.03 ha, məktəb – 3.5 ha, kollektor arxlar – 73.70 ha, yol – 92.77 ha, sair torpaqlar – 120.85 ha, kənd altında – 8.69 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 1297.33 ha, əkin – 919.29 ha, kənd altında – 361.31 ha, biçmələr – 16.73 ha təşkil edir.

29. Lənkəran üzrə - sərhəd daxilində 5089.83 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 83.60 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 1217.24 ha, B.E.F. – 134.95 ha, örüş – 355.1 ha, meşə zolağı – 13.20 ha, bataqlıq, qamışlıq – 4.41 ha, kollektor arxlar – 332.9 ha, yol – 151.82 ha, sair torpaqlar – 224.86 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 3786.99 ha, əkin – 2185.11 ha, dinc – 665.19 ha, çoxillik əkmələr – 578.52 ha, kənd altında – 226.45 ha, biçmələr – 133.69 ha təşkil edir.

30. Şirvanlı üzrə - sərhəd daxilində 3177.41 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 36.9 ha, şosse yolu – 14.47 ha, kollektor – 15.3 ha, X.T.Y. – 6.90 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 1117.21 ha, B.E.F. – 105.06 ha, örüş – 188.73 ha, meşə zolağı – 11.2 ha, məktəb – 6.5 ha, kollektor arxlar – 116.9 ha, yol – 107.5 ha, sair torpaqlar – 217.93 ha, kənd altında – 335.84 ha, çoxillik əkmələr – 25.35 ha, pambıq məntəqəsi – 2.0 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 202.33 ha, əkin – 187.57 ha, kənd altında – 134.74 ha, biçmələr – 10.99 ha təşkil edir.

31. M.Əsədov üzrə - sərhəd daxilində 5642.75 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 137.8 ha, şosse yolu – 27.3 ha, kollektor – 60.0 ha, meşə – 25.30 ha, dəmir yolu – 25.30 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 20770.65 ha, B.E.F. – 170.69 ha, örüş – 675.52 ha, meşə zolağı – 130.27 ha, kollektor arxlar – 383.27 ha, yol – 271.17 ha, sair torpaqlar – 404.42 ha, çaylar – 35.31 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 3434.3 ha, əkin – 2807.24 ha, çoxillik əkmələr – 49.14 ha, kənd altında – 519.92 ha təşkil edir.

32. Bakı üzrə - sərhəd daxilində 4899.06 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 12.10 ha, məktəb – 5.90 ha, su idarəsi – 7.0 ha, artıran idarə - 3.2 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 2356.25 ha, B.E.F. – 128.09 ha, örüş – 1295.0 ha, meşə zolağı – 8.50 ha, bataqlıq, qamışlıq – 5.5 ha, kollektor arxlar – 412.70 ha, yol – 132.5 ha, sair torpaqlar – 95.26 ha, kənd altında – 110.0 ha çaylar – 158.7 ha, pambıq məntəqəsi – 10.0 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 2530.71 ha, əkin – 1890.47 ha, dinc – 80.26 ha, çoxillik əkmələr – 18.63 ha, kənd altında – 264.30 ha, biçmələr – 277.05 ha təşkil edir.

33. Soğanverdilər üzrə - sərhəd daxilində 1376.36 ha-dır.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 485.12 ha, B.E.F. – 36.38 ha, örüş – 220.31 ha, bataqlıq, qamışlıq – 14.15 ha, yol – 22.30 ha, sair torpaqlar – 61.78 ha, çaylar – 130.20 ha, pambıq məntəqəsi – 10.0 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 891.24 ha, əkin – 824.24 ha, kənd altında – 67.0 ha təşkil edir.

34. Samux üzrə - sərhəd daxilində 3022.86 ha, dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaq – sahəsi 209.75 ha, çoxillik əkmələr – 9.9 ha, şosse yolu – 21.70 ha, kollektor – 18.30 ha, su anbarı – 3.50 ha təşkil edir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar – sahəsi 1881.03 ha, B.E.F. – 91.41 ha, örüş – 269.30 ha, meşə zolağı – 11.0 ha, bataqlıq, qamışlıq – 218.10 ha, məktəb – 1.70 ha, kollektor arxlar – 234.80 ha, yol – 49.50 ha, sair torpaqlar – 300.25 ha, kənd altında – 86.64 ha, çoxillik əkmələr – 8.23 ha, pambıq məntəqəsi – 79.70 ha təşkil edir.

Xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar – sahəsi 632.08 ha, əkin – 598.42 ha, çoxillik əkmələr – 12.0 ha, kənd altında – 21.66 ha təşkil edir.

YEKUN NƏTİCƏ

Kadastr rayonlarındakı torpaq yerlərinin iqtisadi qiymətləndirilməsi üzrə həyata keçirilən işlər kadastr rayonlarının və yarımrayonlarının sərhədlərini dəqiqləşdirməyə şərait yaratdı. Respublikanın sərhədləri daxilindəki 5 təbii-kənd təsərrüfatı vilayəti hüdudlarında 28 kadastr vahidi ayrılmışdır. Mil-Aran Qarabağ kadastr rayonunun tərkibinə daxil olan Bərdə inzibati rayonunun ərazisinin sahəsi 957 km^2-dir. Məhsuldar torpaqların ümumi sahəsi 724.62 km^2-dir. Əkilmiş torpaqların ümumi sahəsi 517.62 km^2-dir. Səthi azmeyilli və dalğalı düzənliklərdən ibarətdir. Bərdə rayonunda 34 təsərrüfat vardır və mülkiyyət növləri üzrə bu cür paylanmışdır: dövlət mülkiyyətində saxlanılan torpaqlar (1809,82 ha), bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar (47911,49 ha), xüsusi mülkiyyətdə saxlanılan torpaqlar (47201, 65ha).

MİNNƏTDARLIQ

Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi və Daşınmaz Əmlakın Dövlət Kadastrı və Reyestri orqanlarının hesabatları və informasiya mübadiləsinin təmin edilməsi istiqamətində göstərilən dəstək ilə bu tədqiqat realizə olunmuşdur.

ƏDƏBİYYAT

1. Məmmədov, Q. Azərbaycanda torpaq islahatı: hüquqi və elmi-ekoloji məsələlər / Q.Məmmədov. - Bakı: Elm, – 2002. - 412 s.
2. Məmmədov, Q.Ş. Azərbaycanın ekoetik problemləri: elmi, hüquqi, mənavi aspektlər / Q.Məmmədov. - Bakı: Elm, – 2004. - 380 s.
3. https://www.stat.gov.az/source/agriculture/.
4. Məmmədov, Q. Azərbaycanın torpaq ehtiyatları / Q.Məmmədov. - Bakı: Elm, – 2002. – 132 s.
5. İsmayılov, A.İ. Şəhər torpaqlarının monitorinqi və mühafizəsi / Bakı: MSV NƏŞR, - 2022. - 194 s.
6. Torpaqların coğrafiyası. Ali məktəblərin torpaqşünaslıq ixtisaslarının tələbələri üçün dərslik / Q.Ş.Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu [və b.] – Bakı: SkyG, - 2021. – 258 s.
7. Qurbanov, E. Yer quruluşu, torpaq və şəhər kadastrının tarixi və metodologiyası / E.Qurbanov. – Bakı: MSV NƏŞR, – 2021. - 96 s.

ASSESSMENT OF THE FARM DISTRIBUTION IN BARDA DISTRICT

K.Kh. Majnunlu Musabeyli

The fact that soil has unique characteristics as a means of production, and on the other hand, the dependence of agricultural production on natural conditions, including soil fertility, unlike industrial production, necessitates its comparative assessment. Thus, during the research, it was clarified that the dependence of the yield or income obtained by the farmer in return for the labor and expenses spent on the soil was analyzed. When conducting soil evaluation studies, it is necessary to take into account economic indicators that affect soil use, in addition to natural-climatic and soil factors. In The purpose of the study was to conduct research in the field of soil-cadastral zoning based on natural-agricultural zoning in Azerbaijan.

Keywords: *soil reform, soil resources, assessment, soil cadastre, soil factors*

ОЦЕНКА РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ В БАРДИНСКОМ РАЙОНЕ

К.Х. Меджнунлу Мусабейли

Тот факт, что земля имеет свои особенности как средство производства, с другой стороны, зависимость сельскохозяйственного производства от природных условий, в том числе от плодородия почвы, в отличие от промышленного производства, обуславливает необходимость его сравнительной оценки. Таким образом, в ходе исследования выяснилось, что урожайность или доход, получаемый фермером взамен затраченного труда и затрат, анализировался в зависимости от плодородия почвы. Помимо природно-климатических и почвенных факторов, при проведении земельно-оценочных работ следует учитывать и экономические показатели, влияющие на землепользование. Целью исследования было проведение исследований в области земельно-кадастрового районирования на основе природно-земледельческого районирования в Азербайджане.

Ключевые слова: *земельная реформа, земельные ресурсы, оценка, земельный кадастр, земельные факторы*